

**‘Een Onderzoek naar de Samenhang tussen de Mate van Warmte en Conflict tussen
Broers en Zussen en de Sociale Competentie onder Adolescenten’**

Masterthesis, Utrecht University, Master’s programme in Clinical Child, Family and
Education Studies

Name: Jennita Borst (6546838)

Supervising lecturer: Dr. K.L. Buist

Name of second assessor: Dr. H. Vossen

27 mei 2022

UU-ser nummer: 21-2215

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn masterthesis over de samenhang tussen de kwaliteit van de relatie tussen broers en zussen en sociale competentie onder adolescenten. Deze thesis heb ik mogen schrijven voor het afronden van de master Clinical Child, Family and Education Studies aan de Universiteit van Utrecht. Afgelopen jaar bestond uit het inlezen op, verzamelen en analyseren van informatie rondom een onderwerp dat direct mijn interesse wekte. Het afgelopen jaar was mijn thesis een zogenaamd ‘groeidocument’. Na elke stap werd deze vollediger en beter gestructureerd. Deze thesis had niet geschreven kunnen worden zonder de inzet van mijn thesis begeleider, vriendin, vriend en moeder. Allereerst grote dank en lof voor mijn thesisbegeleidster Kirsten Buis. Haar deskundige en rustige begeleidingsstijl maakte dat er vanaf het begin een gevoel overheerste dat ik deze thesis niet alleen hoefde te schrijven. Tijdens de bijeenkomsten en tussentijdse inlevermoment was er altijd ruimte voor vragen en heeft zij zich zeer flexibel opgesteld wat maakte dat ik het plezier bleef behouden tijdens dit proces. Daarnaast wil ik graag Sanne Groeneveld bedanken voor het doorlezen van mijn thesis en het voorzien van opmerkingen en kritische vragen. Daarnaast wil ik graag Jacco Schudde bedanken voor het tonen van interesse in mijn thesis onderwerp en de hulp bij het schrijven van de abstract. Tot slot wil ik mijn moeder, Hennie Borst, bedanken voor het doorlezen van mijn thesis en het verbeteren van mijn interpunctie fouten. Met het schrijven van dit voorwoord is er een einde gekomen aan dit fijne en inspirerende thesis traject. Mij rest u niets dan veel leesplezier te wensen!

27 mei 2022, Laag Zuthem

Jennita Borst

Samenvatting

Binnen de sociale wetenschap is er veel onderzoek gedaan naar verschillende gehechtheidsrelaties. Echter is de broer/zus relatie nog weinig belicht. In huidig onderzoek wordt er gekeken naar de samenhang tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. Daarnaast wordt er gekeken naar een mogelijke modererende rol van sekse binnen dit verband. Dit onderzoek hoopt daarmee bij te dragen aan het verbreden van kennis en de doorontwikkeling van interventies. De broer/zus relatie wordt gedefinieerd aan de hand van warmte en conflict. In huidig onderzoek is er gebruik gemaakt van een reeds bestaande dataset met cross-sectionele data. De dataset bestaat uit 327 jongen en 396 meisjes ($N=723$) in de leeftijd van 11 tot 14 jaar ($M=12,6$; $SD=0,7$). Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is er gebruik gemaakt van een hiërarchische multiële regressieanalyse. In huidig onderzoek wordt een significant verband gevonden tussen warmte en conflict en de sociale competentie van adolescenten. Daarnaast wordt sekse een significante moderator bevonden in de relatie tussen warmte en sociale competentie. Uit een aanvullende analyse komt naar voren dat warmte bij zowel meisjes als jongens een significante positieve invloed heeft op de sociale competentie. Dit verband is sterker voor jongens dan voor meisjes. Dit suggereert dat de aanwezigheid van warmte samenhangt met sociale competentie. Tot slot wordt er gevonden dat conflict een significante negatieve invloed heeft op sociale competentie bij meisjes. Bij jongens wordt dit verband niet gevonden. De aanwezigheid van conflict zal zeer waarschijnlijk leiden tot lager sociale competentie bij meisjes.

Sleutelwoorden: broer/zus relatie, sociale competentie, warmte, conflict

Abstract

In recent years, a lot of research has been conducted into different kind of relationships, while research about sibling relationships seems to stay behind. The aim of this study is to research the relationship between the sibling relationship quality and social competence. Sibling relationship quality will be conceptualized through warmth and conflict. Additionally, we will examine the role of gender in the association between warmth, conflict and social competence. Data for this study were collected through cross-sectional data collection. The dataset contained 327 boys and 396 girls ($N=723$) between 11 and 14 years old ($M=12.6$; $SD=0.7$). All participants were living in the Netherlands during the time of data collection. The data was analyzed throughout a hierarchical multiple regression analysis. This study shows a significant relationship between sibling warmth and conflict, and social competence. Moreover, a significant effect of gender was found. The results suggest that warmth is significantly related to social competence for both boys and girls. However, the

relationship was found stronger for boys than girls. These findings indicate that the presence of warmth in the relationship between siblings is coherent with social competence for both boys and girls. At last, we found a negative significant relationship between conflict and social competence for girls when in fact this effect was not found for boys. Current research extends the knowledge about sibling relationships and will assist the further development of interventions for adolescents.

Keywords: sibling relationship, warmth, conflict, social competence, sibling support,

Inleiding

Binnen de sociale wetenschappen is er relatief veel onderzoek gedaan naar verschillende sociale relaties. Echter is de broer/zus relatie relatief weinig onderzocht (Caspi, 2010). Dit is opvallend omdat broers en zussen in hun vroege kindertijd bijna net zoveel tijd samen zijn als met hun ouders (McHale et al., 2007).

De relatie tussen broers en zussen kent een mate van warmte en conflict die samen de kwaliteit van de broer/zus relatie definiëren. Warmte wordt in deze thesis gedefinieerd als alle positieve aspecten van de broer/zus relatie bijvoorbeeld: betrokkenheid, support, intimiteit, affectie, pro-sociaal gedrag en bewondering voor en door broers/zussen. Daartegenover staat conflict, dat bestaat uit de negatieve aspecten van de broer/zus relatie, bijvoorbeeld: discussiëren, kibbelen, ruzie, onderlinge rivaliteit/competitie en agressie (Buist et al., 2013; Derkman et al., 2010).

Tot op heden bestaat er geen specifiek theoretisch model voor de relatie tussen broers en zussen. Echter is er relatief veel onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de broer/zus relatie in combinatie met verschillende indicatoren van psychosociaal functioneren. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat de kwaliteit van de broer/zus relatie een positieve samenhang heeft met: internaliserend gedrag, externaliserend gedrag, en vermindering van delinquent gedrag (Buist, 2010; Buist et al., 2013). Een andere uitkomstmaat die samenhangt met de kwaliteit van de broer/zus relatie is sociale competentie (Buist & Vermande, 2014).

Binnen de sociale wetenschappen wordt sociale competentie op verschillende manieren gedefinieerd. In deze thesis wordt onder sociale competentie de vaardigheid en kennis verstaan die een persoon nodig heeft om adequaat te kunnen reageren in een sociale omgeving en betekenisvolle relaties aan te gaan en te onderhouden. Deze kennis en vaardigheden komen altijd voor in relatie met anderen (Anderson-Butcher et al., 2008; Burt et al., 2008; Valkenburg & Peter, 2008).

Ondanks dat er nog geen overkoepelende theorie is over de kwaliteit van de relatie tussen broers en zussen, zijn er wel theorieën die een mogelijke verklaring kunnen geven voor het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en psychosociaal functioneren.

Allereerst de leertheorie van Bandura, die stelt dat een persoon (sociale)vaardigheden leert door interactie met zijn omgeving (Rumjaun & Narod, 2020). McHale et al. (2012) vinden in hun onderzoek dat broers/zussen fungeren als rolmodellen voor hun andere broers en zussen. Dit hangt samen met een van de eerste bevindingen van Patterson (1984) over de relatie tussen broers en zussen. Patterson stelt dat de relatie tussen broers en zussen dient als

leervenster voor agressie. Een negatieve relatie tussen broers en zussen versterkt daarmee internaliserend en externaliserend gedrag (Blanchard, 2013; Buist et al., 2013; McHale et al., 2012). Mogelijk kan de relatie tussen broers en zussen ook als leervenster voor positief gedrag (sociale competentie) fungeren.

Bevestiging voor een mogelijk leervenster voor positief gedrag wordt gevonden in onderzoek van Buist en Vermande (2014). Hieruit blijkt dat warmte in de broer/zus relatie positief samenhangt met sociale competentie. In tegenstelling tot warmte, heeft conflict in de broer/zus relatie een negatieve samenhang met sociale competentie. Deze bevindingen komen overeen met onderzoek van Kim et al. (2007) waar een positief verband gevonden wordt tussen de intimiteit in de broer/zus relatie en sociale competentie in de adolescentie. Wanneer er sprake is van veel conflict in een broer/zus relatie heeft dit een negatieve samenhang met sociale competentie. In broer/zus relaties waar sprake is van warmte/support vinden zeer waarschijnlijk meer sociale leerprocessen plaats. Deze sociale leerprocessen hebben een positieve invloed op de sociale competentie. Dit sluit aan bij onderzoek van Lockwood et al. (2001) waaruit blijkt dat de kwaliteit van de relatie tussen broers en zussen invloed heeft op de competentie in vriendschappelijke relaties.

Een tweede theorie die in verband kan worden gebracht met de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie is de gehechtheidstheorie. De relatie tussen broers en zussen bestaat uit een wederkerige gehechtheidsrelatie. De gehechtheidstheorie stelt dat hechting een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van kinderen. Wanneer een kind veilig hecht (responsieve en steunende omgeving) aan een persoon in zijn/haar nabije omgeving zal dit een basis zijn voor het ontdekken van de wereld (Ainsworth & Bowlby, 1991). Dit zou wellicht ook kunnen gelden voor het ontwikkelen van sociale competentie (het kunnen aangaan van nieuwe relaties). Wanneer er sprake is van een onveilige gehechte relatie met broers en zussen kan dit samenhangen met verschillende soorten sociaal probleemgedrag (Buist et al., 2013; Volkom, 2006; Whiteman et al., 2011). Er kan gesuggereerd worden dat een veilig gehechte relatie een positieve invloed zou kunnen hebben op sociale vaardigheden, waarvan sociale competentie een onderdeel is.

In enkele onderzoeken wordt ook gekeken naar sekseverschillen in de kwaliteit van de relatie tussen broers en zussen en sekse verschillen in sociale competentie. In onderzoek van Elias en Haynes (2008) onder basisschoolkinderen wordt een verschil in sociale competentie tussen jongens en meisjes gevonden waarbij meisjes over meer sociale competentie beschikken dan jongens. Opvallend is dat in onderzoek van Kim et al. (2007), onder adolescenten, jongens middels een zelfrapportagelijst meer sociale competentie rapporteerden

dan meisjes. In onderzoek van Valkenburg en Peter (2008) wordt gesuggereerd dat de ervaren sociale competentie van jongens en meisjes kan verschillen per levensfase, maar ook binnen een levensfase. In dit onderzoek wordt sociale competentie gedefinieerd aan de hand van vier subschalen. Echter worden er niet voor elke subschaal sekseverschillen gevonden. Sekse hangt in dit onderzoek positief samen met de subschaal steun en zelfonthulling en negatief met assertiviteit. Er wordt geen verband gevonden tussen de mate van initiatief en sekse. Vanuit de literatuur bestaat er daarmee wat onduidelijkheid over sekseverschillen in relatie tot sociale competentie. Desondanks kan er op basis van de gevonden literatuur wel gesuggereerd worden dat er mogelijk een verschil bestaat in sociale competentie tussen jongens en meisjes.

Uit onderzoek is er echter wel gebleken dat er sekseverschillen zijn voor de kwaliteit van de broer/zus relatie. De relatie tussen zussen blijkt het meest liefdevol en warm te zijn, waarbij een relatie met een oudere broer het meest conflictueus blijkt te zijn (Buist & Vermande, 2014).

Uit de literatuur blijkt hiermee dat er mogelijk sekseverschillen zijn voor zowel sociale competentie als de kwaliteit van de broer/zus relatie. Mogelijk zijn er niet alleen sekseverschillen in de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie, maar ook binnen het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. In onderzoek van Kim et al. (2007) wordt echter geen effect van sekse, als moderator, gevonden in de relatie tussen broer/zus relatie en sociale competentie. Aanvullende literatuur over de invloed van sekse op de relatie tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie ontbreekt nog. Daardoor ontstaat de vraag of sekse ook als moderator fungeert in het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. Heeft warmte een even sterk effect op sociale competentie bij meisjes als bij jongens en heeft conflict een even sterk effect op sociale competentie bij meisjes als bij jongens?

Het huidige onderzoek kan daarmee bijdragen aan het verbreden van de kennis over de invloed van de broer/zus relatie en het verband met sociale competentie. Op langere termijn kan dit ook van waarde zijn voor de praktijk. Wanneer uit verschillende onderzoeken blijkt dat de kwaliteit van broer/zus relatie van invloed is op de ontwikkeling van sociale competentie kan dit een onderdeel worden van interventies die gericht zijn op het verhogen van sociale competentie. Deze interventies kunnen zich op basis van gevonden verschillen in meer of mindere mate richten op de mate van warmte en conflict binnen de relaties tussen broers en zussen en de interventie afstemmen op basis van sekse.

Dat maakt de onderzoeksvraag als volgt: “Bestaat er een samenhang tussen de mate van warmte en conflict in de relatie tussen broers en zussen en de sociale competentie van adolescenten?”. Daarnaast wordt er gekeken naar de subvraag: “Is sekse een moderator in dit verband?”.

Op basis van de gevonden literatuur over de kwaliteit van de broer/zus relatie is de verwachting dat er een positieve samenhang bestaat tussen de mate van warmte in de broer/zus relatie en de sociale competentie van adolescenten. Daarnaast is de verwachting dat er een negatieve samenhang bestaat tussen de mate van conflict en de sociale competentie. Op basis van de geringe gevonden literatuur kan er geen gerichte hypothese opgesteld worden over de vraag of sekse een moderator is in het verband tussen de mate van warmte en conflict tussen broers en zussen en de sociale competentie.

Methoden

Steekproef, procedure en design

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van reeds verzamelde data. Deze data is onderdeel van het ‘sociale relaties en ontwikkeling in de brugklas’ project. Binnen dit onderzoek is data verzameld over de volgende concepten: kwaliteit van de broer/zus relatie, empathie, kwaliteit van de ouder/kind relatie, agressief gedrag, sociale competentie, depressie, eenzaamheid en monitoring/parental knowledge. In huidig onderzoek zijn de concepten sociale competentie en de kwaliteit van de boer/zus relatie gebruikt.

Voor het vergaren van deze data is gebruikt gemaakt van cross-sectionele dataverzameling onder 723 adolescenten in de leeftijd van 11 tot 14 jaar, waaronder 327 jongens en 396 meisjes. De gemiddelde leeftijd van de steekproef is 12,6 jaar ($SD= 0.7$) De data zijn verzameld op 18 middelbare scholen tijdens het mentoruur onder begeleiding van studenten. Het schoolniveau van de deelnemende adolescenten liep van VMBO tot en met het gymnasium.

De middelbare scholen zijn via het eigen netwerk van studenten van de Universiteit van Utrecht geworven. De adolescenten die medewerking verleenden aan het onderzoek hebben actief toestemming gegeven voor het onderzoek. Ouders van de adolescenten zijn van tevoren geïnformeerd en konden middels het inleveren van een antwoordstrook of een email naar school de deelname van hun kind weigeren (passieve toestemming). Tijdens het onderzoek konden de participanten zich op elk moment terugtrekken uit het onderzoek, zonder opgaaf van redenen.

Warmte en conflict

Warmte en conflict is gemeten met de ‘Sibling Relationship Questionnaire-Short version (SRQ-S) (Buhrmester & Fuman, 1990; Fox et al., 2002). Deze zelfrapportage vragenlijst bestaat uit twee schalen. De schaal ‘warmte’ bestaat uit 15 items, de schaal conflict bestaat uit 6 items. De respondenten geven aan de hand van een 5-punts Likert-schaal aan in hoeverre zij het eens zijn met de items ($1 = \text{nauwelijks}$; $5 = \text{extreem veel}$). Een vraag die hoort binnen de subschaal warmte is: “in welke mate bewondert en respecteert deze broer/zus jou?”. Een vraag die hoort binnen de subschaal conflict is: “hoe vaak zijn jij en deze broer/zus boos op elkaar en maken jullie ruzie?” (Buhrmester & Fuman, 1990; Fox et al., 2002). Uit onderzoek van Derkman et al. (2010) komt naar voren dat de SRQ een valide en betrouwbaar meetinstrument is om warmte en conflict in de relatie tussen broers en zussen te meten. In voorbereiding op de analyses zijn er betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd met betrekking tot de gebruikte schalen. De schaal warmte kent een Cronbach’s alpha van 0.932 waarmee de betrouwbaarheid geclassificeerd kan worden als ‘zeer goed’. De schaal conflict kent een Cronbach’s alpha van 0.919 waarmee de betrouwbaarheid geclassificeerd kan worden als ‘zeer goed’. De verschillende schalen bestaan uit de som van de bijbehorende items.

Sociale competentie

Sociale competentie is gemeten door middel van een zelfrapportage vragenlijst over sociale competentie (Valkenburg & Peter, 2008). De vragenlijst bestaat uit 10 items. De respondenten geven aan de hand van een 5-punt Likert-schaal aan in hoeverre zij het eens zijn met de items ($1 = \text{heel moeilijk}$; $5 = \text{heel makkelijk}$). Een voorbeeldvraag bij deze schaal is: “Hoe moeilijk of makkelijk was het voor jou in het afgelopen jaar om ... een nieuwe vriendschap te starten”. Uit onderzoek van Valkenburg & Peter (2008) komt naar voren dat de vragenlijst voldoende valide en betrouwbaar is om het concept sociale competentie te meten. In huidig onderzoek is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd door het berekenen van Cronbach’s alpha. De schaal sociale competentie kent een Cronbach’s alpha van 0.892 wat geclassificeerd kan worden als ‘goed’.

Resultaten

In dit onderzoek wordt antwoord gezocht op de toetsende vraag of er samenhang bestaat tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. Warmte en conflict in de broer/zus relatie fungeren als onafhankelijke voorspeller op interval meetniveau, sociale competentie als afhankelijke variabele op interval meetniveau. De onderzoeksvragen zullen getoetst worden middels een hiërarchische multi-pele regressieanalyse (HMRA) in IBM SPSS Statistics 26. Voorafgaand aan de analyse zullen de verschillende bijbehorende assumpties getoetst worden. Aan alle assumpties kon voldaan worden met uitzondering van

multicollineariteit (VIF waarde > 5). Wat inhoudt dat de variabelen in het model sterk met elkaar samenhangen. Desondanks is er gekozen om de analyse uit te voeren omdat er gebruik gemaakt wordt van een grote dataset. Hierdoor wordt een mogelijke hoge standaardfout, veroorzaakt door multicollineariteit, beperkt.

Om te toetsen of er een significante relatie bestaat tussen warmte en conflict en sociale competentie is er een hiërarchische multiële regressieanalyse (HMRA) uitgevoerd. In Tabel 1 zijn de resultaten van het eerste deel van de HMRA weergegeven. Model 1 toetst het verband tussen warmte en conflict en sociale competentie. Er wordt een significant verband gevonden tussen warmte en conflict en sociale competentie waarbij dit model 5,5% van de variantie verklaart ($R^2 = .05$, $F(2,720) = 21.84$, $p < .001$). In dit verband heeft warmte een positieve samenhang met sociale competentie en conflict een negatieve samenhang met sociale competentie. Adolescenten die een hoge mate van warmte ervaren in de broer/zus relatie ervaren ook een hoge mate van sociale competentie. Wanneer er sprake is van veel conflict in de broer/zus relatie zal er een lagere mate van sociale competentie worden ervaren.

Tabel 1

Meervoudige regressieanalyse op het Effect van Warmte en Conflict in de broer/zus relatie op Sociale Competentie.

	B	Sociale competentie	
		β	ΔR^2
Model 1			.055***
Warmte	.140	.204***	
Conflict	-.101	-.076*	

* $p < .05$, *** $p < .001$

Om te toetsen of sekse een modererende rol speelt in het verband tussen warmte en conflict en sociale competentie is een hiërarchische multiële regressieanalyse uitgevoerd met interactieterm. In Tabel 2 is de meervoudige hiërarchische regressieanalyse weergegeven waarbij sekse wordt toegevoegd als moderator. In Model 2 is sekse toegevoegd (als voorspeller) aan het verband tussen warmte en conflict en sociale competentie. Hieruit kan geconcludeerd worden dat conflict, bij het toevoegen van meerdere voorspellers, niet langer een significante voorspeller is. In Model 3 wordt de interactie term sekse*warmte en sekse*conflict toegevoegd aan het reeds bestaande verband. In dit model wordt gekeken of

seksse een significante moderator is in het verband tussen warmte en conflict en sociale competentie. Uit deze analyse blijkt dat het verband tussen warmte en conflict op sociale competentie significant gemodereerd wordt door seksse, waarbij het model 1,3% van de variantie verklaart ($R^2 = .013$, $F(5,717) = 11.34$, $p < .001$). Dit betekent dat het verband tussen warmte en conflict en sociale competentie significant verschilt tussen jongens en meisjes.

Tabel 2

Hiërarchische Multipiele Regressieanalyse op het Effect van Warmte en Conflict in de Broer/zus Relatie op Sociale Competentie met een interactie-effect van Seksse en Warmte en Conflict.

	Sociale competentie		
	B	β	ΔR^2
Model 2			.057***
Warmte	.149	.218***	
Conflict	-.101	-.076	
Seksse	-.957	-.062	
Model 3			.067***
Warmte	.353	.517***	
Conflict	.307	.225	
Seksse	-.989	-.064	
Seksse*Warmte	-1.500	-.314*	
Seksse*Conflict	-1.510	-.320*	

*= $p < .05$, ***= $p < .001$

Tot slot is er nogmaals een regressieanalyse uitgevoerd met warmte en conflict als onafhankelijke variabelen en sociale competentie als afhankelijke variabele. In voorgaande analyses is seksse een significante moderator bevonden. Om te onderzoeken hoe dit verband verschilt voor jongens en meisjes, is gekeken naar verschillen tussen jongens en meisjes door middel van de 'split file' optie in SPSS. De resultaten hiervan staan vermeld in Tabel 3. Hieruit komt naar voren dat voor jongens het verband tussen warmte en de mate van sociale competentie significant sterker is dan voor meisjes. Daarnaast bestaat er voor meisjes een significant negatief verband tussen de mate van conflict en sociale competenties. Bij jongens

is dit verband niet significant bevonden. Dit betekent dat voor meisjes, en niet voor jongens, een hoge mate van conflict in de broer/zus relatie samenhangt met een lagere mate van sociale competentie.

Tabel 3

Multipelle regressieanalyse op het Effect van Warmte en Conflict in de Broer/zus Relatie op Sociale Competentie met onderscheid in Sekse.

		Sociale competentie	
		B	β
Jongen			
	Warmte	.220	.298***
	Conflict	.043	.030
Meisje			
	Warmte	.086	.129*
	Conflict	-.222	-.176***

*= $p < .05$, ***= $p < .001$

Om de resultaten van de moderatieanalyse beter te kunnen duiden is ervoor gekozen om een onafhankelijke t-toets uit te voeren om de verschillen in warmte, conflict en sociale competentie voor jongens en meisjes te toetsen. Er is een significant verschil tussen jongens ($M = 49.5$; $SD = 11,12$) en meisjes ($M = 54.4$; $SD = 10.83$) en de mate van de warmte in de broer/zus relatie. Meisjes ervaren een hogere mate van warmte in de broer/zus relatie dan jongens; $t(721) = -5.59$, $p < .001$. Er werd geen significant verschil gevonden tussen jongens en meisjes en de mate van conflict in de broer/zus relatie en sociale competentie.

Discussie

In huidig onderzoek is de samenhang tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie getoetst. De kwaliteit van de broer/zus relatie is gedefinieerd in de mate van warmte en conflict. Daarnaast is er gekeken naar of, en op welke manier, sekseverschillen en rol spelen binnen dit verband. Voorafgaand aan het onderzoek bestond de verwachting dat er een positieve samenhang bestaat tussen warmte en sociale competentie en een negatieve samenhang met conflict en sociale competentie. Met huidig onderzoek kan deze hypothese bevestigd worden. Er wordt een significant positief verband gevonden tussen warmte en sociale competentie. Een hoge mate van warmte binnen de broer/zus relatie hangt samen met

een hogere mate van sociale competentie. Daarnaast wordt er een significant negatief verband gevonden tussen conflict in de broer/zus relatie en sociale competentie. De mate van conflict zal deze aanwezigheid van sociale competentie verkleinen.

Het gevonden significante verband kent echter een kleine verklarende variantie. Dit betekent dat de kwaliteit van de broer/zus relatie een duidelijke bijdrage levert aan de mate van sociale competentie ondanks dat deze bijdrage niet groot is. Zeer waarschijnlijk zijn er meerdere factoren die de mate van sociale competentie voorspellen. Zoals de kwaliteit van (vriendschappelijke) relaties, sociale vaardigheden en populariteit (Flannery & Smith, 2017).

Resultaten uit huidig onderzoek komen overéén met onderzoek van Buist en Vermande (2008) en Kim et al., (2007) waar ook een verband wordt gevonden tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. De gevonden samenhang tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie kan duiden op een leervenster voor zowel positief als negatief gedrag binnen de broer/zus relatie zoals in de leertheorie beschreven. Broers en zussen fungeren als rolmodellen voor elkaar. Wanneer er sprake is van een hoge mate van conflict zal dit aanzetten tot agressie en probleemgedrag. Een broer/zus relatie met een hoge mate van warmte zal daarentegen juist aanzetten tot positief gedrag zoals sociale competentie. Daarnaast kan het gevonden verband duiden op een overeenkomst met de gehechtheidstheorie. In de gehechtheidstheorie wordt gesteld dat een onveilige hechting (geen responsieve en steunende omgeving) leidt tot sociaal probleemgedrag. Huidig onderzoek bevestigt dat een steunende omgeving (hoge mate van warmte) leidt tot meer sociale vaardigheden (sociale competentie).

Aanvullend is er gekeken naar de rol van sekse in het verband tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. Voorafgaand aan het onderzoek is geen richtinggevende hypothese opgesteld. Uit huidig onderzoek blijkt dat sekse fungeert als moderator in de relatie tussen de kwaliteit van de broer/zus relatie en sociale competentie. Dit is in strijd met onderzoek van Kim et al. (2007) waar geen moderatie effect wordt gevonden. Echter worden er voor zowel warmte en conflict als sociale competentie wel sekseverschillen gevonden in de literatuur (Buist & Vermande, 2014; Elias & Haynes, 2008; Valkenburg & Peter, 2008). Huidig onderzoek vindt ook significant verschil in warmte van de broer/zus relatie tussen jongens en meisjes. Deze verschillen tussen jongens en meisjes voor conflict in de broer/zus relatie en sociale competentie worden niet gevonden. Mogelijk komt dit doordat de ervaren sociale competentie sterk afhankelijk lijkt te zijn van leeftijd (Valkenburg & Peter, 2008).

Huidig onderzoek toont aan dat warmte in de broer/zus relatie voor zowel jongens als meisjes een significant positieve invloed heeft op sociale competentie. Echter is dit verband wel sterker bevonden voor jongens dan voor meisjes. Dit suggereert dat jongens bij dezelfde mate van warmte een hogere mate van sociale competentie ervaren dan meisjes. Mogelijk komt dit doordat er sprake is van significant meer warmte in de broer/zus relaties van meisjes dan die van jongens. De impact van warmte op sociale competentie is daardoor voor meisjes wellicht kleiner.

Tot slot wijst huidig onderzoek uit dat de mate van conflict een significant negatief effect heeft op de sociale competentie voor meisjes. Een hogere mate van conflict leidt tot verminderde sociale competentie. Dit effect is niet gevonden voor jongens. Er bestaat geen significant verschil in de mate van conflict in de broer/zus relatie tussen jongens en meisjes. Er kan dus gesteld worden dat conflict een grotere impact heeft op de sociale competentie bij meisjes dan bij jongens. Er wordt geen verklaring voor dit verband gevonden in de literatuur.

De resultaten uit huidig onderzoek zijn exploratief maar kunnen een bijdrage leveren aan fundamenteel onderzoek naar de broer/zus relatie in samenhang met verschillende uitkomsten. Huidig onderzoek laat sekseverschillen in de relatie tussen warmte en conflict in de broer/zus relatie en sociale competenties zien. Echter kan er nog geen verklaring gegeven worden voor het uitblijven van effect van conflict op sociale competentie bij jongens. Aanvullend onderzoek kan verklaringen voor dit verschil, dat mogelijk in persoonlijkheidskenmerken ligt, onderzoeken. Mogelijk zijn er in andere verklarende factoren (kwaliteit van (vriendschappelijke) relaties, sociale vaardigheden en populariteit) voor sociale competentie ook sekseverschillen aanwezig (Flannery & Smith, 2017). Daarnaast kan huidige onderzoek bijdragen aan het vergaren van kennis en door ontwikkelen van interventies rondom sociale competentie of de relatie tussen broers/zussen. Bij deze interventies kan het accent liggen op het verhogen van warmte in de relatie van broers en zussen en het verlagen van conflict. Bij jongens zal het verhogen van warmte in sterkere mate de sociale competentie verhogen. Het verlagen van conflict in relatie tot sociale competentie is vooral bij meisjes van belang.

In de literatuurstudie is gebruik gemaakt van verschillende wetenschappelijke artikelen. Echter moet in acht genomen worden dat niet alle artikelen gebaseerd zijn op onderzoek onder adolescenten. Echter zijn deze onderzoeken toch gebruikt omdat er geringe wetenschappelijke literatuur beschikbaar was. Huidig onderzoek kent betrouwbare meetinstrumenten en een representatieve steekproef. Een kanttekening die hierbij geplaatst moet worden, is het gebruik van zelfrapportage vragenlijsten. Doordat deze ingevuld worden

door de respondent zelf kan dit een vertekend beeld van de werkelijkheid geven. Een objectief observatie meetinstrument zou een minder vertekend beeld kunnen geven, echter is dit tot op heden nog niet beschikbaar. Daarnaast is in het onderzoek geen rekening gehouden met etniciteit en cultuurgebonden verschillen. Vanuit onderzoek is bekend dat er cross-culturele verschillen zijn met betrekking tot de kenmerken en verwachtingen van de kwaliteit van de relatie tussen broers en zussen. Zo verschilt de manier van conflictmanagement tussen broers en zussen uit westerse en niet-westerse landen (Conger & Kramer, 2010). Vervolgonderzoek zou sensitiever kunnen zijn voor deze culturele verschillen door aangepaste vragenlijsten te gebruiken, afgestemd op de kenmerken van een goede broer/zus relatie binnen de cultuur. De resultaten van het onderzoek laten een kleine verklaarde variantie zien voor de samenhang tussen de broer/zus relatie en sociale competentie. Een suggestie voor vervolgonderzoek zou zijn om te kijken naar andere verklarende (omgevings)factoren in de relatie tot sociale competentie zoals empathie, populariteit, persoonsfactoren en andere sociale vaardigheden (Allemand et al., 2015; Flannery & Smith, 2017). Uit verschillende wetenschappelijke bronnen komt het belang van sociale competentie naar voren. In huidig onderzoek wordt er een samenhang gevonden tussen warmte en conflict in de relatie tussen broers en zussen en sociale competentie. In een de hedendaagse maatschappij met het accent op individualisme en gelijkheid, is het belangrijk om de waarde van een goede relatie tussen broers en zussen niet te onderschatten en daarbij sensitief te blijven voor verschillen tussen jongens en meisjes.

Literatuur

- Allemand, M., Steiger, A. E., & Fend, H. A. (2015). Empathy development in adolescence predicts social competencies in adulthood. *Journal of Personality*, 83, 229-241.
<https://doi.org/10.1111/jopy.12098>
- Anderson-Butcher, D., Iachini, A. L., & Amorose, A. J. (2008). Initial reliability and validity of the perceived social competence scale. *Research on Social Work Practice*, 18, 47-54.
<https://doi.org/10.1177/1049731507304364>
- Blanchard, R. J. (2013). *Advances in the Study of Aggression: Volume 1* (1ste editie, Vol. 1). Academic Press.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment* (2e editie.). New York: Basic Books (Original work published 1969).
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, 61, 1387-1398.
<https://doi.org/10.2307/1130750>
- Buist, K. L. (2010). Sibling relationship quality and adolescent delinquency: A latent growth curve approach. *Journal of Family Psychology*, 24, 400.
<https://doi.org/10.1037/a0020351>
- Buist, K. L., Deković, M., & Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 33, 97-106. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.10.007>
- Buist, K. L., & Vermande, M. (2014). Sibling relationship patterns and their associations with child competence and problem behavior. *Journal of Family Psychology*, 28, 529.
<https://doi.org/10.1037/a0036990>
- Burt, K. B., Obradović, J., Long, J. D., & Masten, A. S. (2008). The interplay of social competence and psychopathology over 20 years: Testing transactional and cascade models. *Child Development*, 79, 359-374. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01130.x>
- Caspi, J. (Ed.). (2010). *Sibling development: Implications for mental health practitioners*. Springer Publishing Company.
- Conger, K. J., & Kramer, L. (2010). Introduction to the special section: Perspectives on sibling relationships: Advancing child development research. *Child Development Perspectives*, 4, 69-71. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00120.x>

- Derkman, M. M., Scholte, R. H., Van der Veld, W. M., & Engels, R. C. (2010). Factorial and construct validity of the Sibling Relationship Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000037>
- Elias, M. J., & Haynes, N. M. (2008). Social competence, social support, and academic achievement in minority, low-income, urban elementary school children. *School Psychology Quarterly*, 23, 474. <https://doi.org/10.1037/1045-3830.23.4.474>
- Flannery, K. M., & Smith, R. L. (2017). Are peer status, friendship quality, and friendship stability equivalent markers of social competence?. *Adolescent Research Review*, 2, 331-340. <https://doi.org/10.1007/s40894-016-0042-z>
- Fox, T.L., Barrett, P.M., & Shortt, A. L. (2002). Sibling relationships of anxious children: A preliminary investigation. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 31, 375-383. <https://doi.org/10.1207/153744202760082630>
- Kim, J. Y., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D. W. (2007). Longitudinal linkages between sibling relationships and adjustment from middle childhood through adolescence. *Developmental Psychology*, 43, 960. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.4.960>
- Lockwood, R. L., Kitzmann, K. M., & Cohen, R. (2001). The impact of sibling warmth and conflict on children's social competence with peers. *Child Study Journal*, 31, 47-47. <https://doi.org/10.1348/026151006x118577>
- McHale, S. M., Updegraff, K. A., & Whiteman, S. D. (2012). Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family*, 74, 913-930. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>
- McHale, S. M., Whiteman, S. D., Kim, J. Y., & Crouter, A. C. (2007). Characteristics and correlates of sibling relationships in two-parent African American families. *Journal of Family Psychology*, 21, 227. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00698.x>
- Panula, V., Junttila, N., Aromaa, M., Rautava, P., & Riih , H. (2020). Parental psychosocial well-being as a predictor of the social competence of a child. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 3004-3019. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01790-6>
- Rumjaun, A., & Narod, F. (2020). Social Learning Theory: Albert Bandura. *Science Education in Theory and Practice*, 85-99. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43620-9_7
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2008). Adolescents' identity experiments on the Internet: Consequences for social competence and self-concept unity. *Communication Research*, 35, 208-231. <https://doi.org/10.1177/0093650207313164>

Volkom, M. V. (2006). Sibling relationships in middle and older adulthood: A review of the literature. *Marriage & Family Review*, 40, 151-170.

https://doi.org/10.1300/j002v40n02_08

Whiteman, S. D., McHale, S. M., & Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory & Review*, 3, 124-139.

<https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2011.00087.x>